

De Samoerai, de martiale traditie van Japan

Wanneer men aan Japan denkt, passeert een aantal clichés de revue. Dat zijn de geisha's, kersenbloesems, de theeceremonies en natuurlijk de samoerai. Deze martiale krijgers spelen al eeuwenlang de hoofdrol in de geschiedenis van Japan. Al sinds de dertiende eeuw worden de samoeraihelden schitterend beschreven in epische vertellingen. In het nô-theater, dat is ontstaan in de 12^e eeuw, worden deze legendarische helden gespeeld. Ook rondtrekkende minstrelen bezongen met behulp van rolschilderingen de wapenfeiten van deze feodale elite. In de vorige eeuw zijn er ook films gemaakt die internationaal bekend zijn geworden en die op levensechte wijze de veldtochten van deze ridders tentoon spreiden. Films zoals, Shichinin no Samurai (Seven Samurai), Yojinbo, Zaitochi, Twilight Samoerai, the Last Samoerai en de TV serie Shogun spreken tot de verbeelding.

Het bushido, "de weg van de samoerai" kent vele overeenkomsten met het karatedo. De meest belangrijke overeenkomst is het nastreven van een doel, of het volgen van een bepaalde richting. Het voortdurend oefenen van de kunst is belangrijker dan het gevecht zelf. Het behalen van de winst of verlies uit de strijd heeft te maken met een andere dimensie, namelijk de uitdaging aan te gaan en jezelf te overwinnen. Alleen door oefening bewandelt men de weg naar zelfperfectie. Dit was en is nog steeds het fundament van alle traditionele martiale kunsten uit Japan, het Budo.

De Heian periode (794-1192)

In deze periode deed de samoerai zijn intrede. Op nationaal niveau vonden er belangrijke veranderingen plaats. De keizer had in die tijd absolute macht. De Fujiwara familie probeerde de macht in handen te krijgen. Zij knoopte familie banden aan met de keizer. Zij kregen daardoor de functie van eerste minister en regent. De macht van de keizer nam daardoor af. De veiligheid van het

hof in Heian Kyo, het huidige Kyoto, kwam in gevaar. Veel roversbendes trokken door het land en vormden de grootste bedreiging voor het keizerlijke paleis. De familieleden rekruteerden boeren om hun bezit te beschermen. Zo ontstond de samoerai. Samoerai is afgeleid van het werkwoord samurau of saburau en betekent letterlijk: 'hij die dient'. Deze krijgerskaste was dus in dienst van adellijke families. De twee grootste clans in die tijd waren de Taira en de Minamoto. Zij bestreden elkaar te land maar ook ter zee. De Taira no Kiyomori had een één jaar oude kleinzoon gekroond tot de nieuwe keizer Antoku. Zo ontstond de Gempei oorlog. Tijdens de beroemde zeeslag Dan no Ura op 25 april 1185 in de Shimonoseki-straat ten zuiden van Honshu, versloeg Minamoto Yoritomo de Taira. Kort na deze overwinning kwam er een militaire regering, de Bakufu. Tot aan 1868 waren zij de tegenmacht van de keizer. De Bakufu zijn altijd de marionetten geweest van de Shoguns (militaire vorsten). In deze periode ontstonden ook vechtsystemen, het Bujutsu.

De Kamakura periode, de tijd van de oude budo krijgers (1192-1333)

Minamoto Yoritomo wierp zich op als de leider. Hij hervormde de Japanse maatschappij. Hij verbood elke relatie met het hof en de keizer. Hij verplaatste de regering naar Kamakura, vlak bij Tokyo. Hij verschaftte het land recht en orde. Dit was het begin van het feodale Japan. De keizer had een symbolische macht en de buke (militaire adel) maakte de dienst uit. Het zenboeddhisme werd het morele principe van de krijger. De erecode van de samoerai werd van kracht en gaf de exacte en ethische regels. Hieraan moesten zij zich strikt houden. Met de opkomst van de krijgerklasse en de kooplui kwam Japan los van de aristocratie. De weg was bereid voor het huidige Japan. Yoritomo eist van zijn krijgers absolute trouw en gehoorzaamheid. Ook werden de samoerai een begunstigde klasse in het land. De ridderklasse mochten paarden berijden en familiewapens dragen. Japan is in feite van buitenaf nooit veroverd of tot slavernij gebracht, totdat de strijdmacht van MacArthur verscheen. Japanse oorlogen waren binnenlandse oorlogen. Deze waren wreed en genadeloos, en werden gevoerd tussen krijgers en mensen met een collectieve ere- en gevechtscodes. Zij traden de dood tegemoet volgens vastgestelde regels die door iedereen werden nageleefd. In de 13^e eeuw zijn er twee invasie pogingen geweest. De Mongolen streken samen met Koreanen en Chinezen tegen de samoerai. De samoerai waren gewend aan het van man tot man gevecht terwijl de tegenstander op afstand vocht. Zij gebruikten giftige pijlen die zij over een afstand van 200 meter konden schieten. Ook explosieven en grote trommels werden gebruikt om de paarden te laten schrikken. Niet de Samoerai versloeg deze vijand maar een storm, de Kamikaze genoemd, vernietigde deze aanvalsvloot. Bij de tweede poging waren de Japanners beter voorbereid. Met kleine bootjes staken zij de vloot in brand.

De Ashikaga periode (1333-1574)

De dapperste samoerai kregen stukken land van de Shogun. Dit bracht veel onrust onder de samoerai. Japan verkeerde in een staat van anarchie. In 1392 kende Japan twee keizers. Eén in het noorden, een marionet van de Shogun en de wettige keizer in het Zuiden. De strijd tussen de clans laaide weer op. De stad Kyoto werd vernietigd. Deze tijd kenmerkte zich door machtsstrijd en corruptie. De daimyo (landvorsten) formeerden eigen samoerailegers. Decadentie zorgde voor de verzwakking van het shogunaat.

De Momoyama Periode (1574-1600)

Oda Nobunaga, (1574-1582) en Hideyoshi, (1582-1600) waren twee dictators. De bevolking werd zwaar onderdrukt. De boeren werden ontwapend, het koopmansgilde werd afgeschaft. De maatschappij werd in vier kaste verdeeld: Shi (samoerai), No (boeren), Ko (ambachtslieden) en de Sho (kooplui). De Shogun was alleenheerser en had de absolute macht. Een voorbeeld uit die tijd was, dat als een boer de belasting niet betaalde, en dit was 40% van zijn oogst, hij werd onthoofd. Zijn familie werd verbannen en het dorp waar hij vandaan kwam werd compleet verbrand.

De Tokugawa periode (1600-1868)

Tokugawa Iyasu versloeg Hideoshi in de slag van Sekigahara, en kroonde zichzelf tot Shogun. In 1603 richtte hij een centraal staatsbestel op. In Edo, het hedendaagse Tokyo vestigde hij de nieuwe regering. De keizer werd in ere hersteld, maar had geen macht. Alle ministeries kwamen in handen van de samoerai. Vanaf 1622 werden alle christenen, voornamelijk jezuïeten, vervolgd. Alle vreemdelingen werden verbannen. Er werd onder staatstoezicht alleen nog handel gedreven met China en Nederland. Meer dan twee eeuwen lang liet Japan, onder shogunheerschappij, de vrije hand aan een anti westerse vreemdelingenhaat. De Engelsen, Fransen, Amerikanen, Portugezen, Spanjaarden en Russen wilde handelsbetrekkingen met Japan. Zij stuitten op een volstrekte boycot. Ondanks de boycot maakte de Japanse burgerij kennis met de nieuwe kennis uit Europa. Wie geld had was machtig. De economie leefde op en de Samoerai verarmde. In 1854 tekende Japan, onder druk van een groot eskader geleid door Commodore Perry een handelsovereenkomst met Amerika. Later volgden andere westerse landen. De superioriteit van de moderne westerse wapens waren een goed pressiemiddel. De immense trots van de Japanse ziel was gebroken.

Het formele einde van de Samoerai (1867-1868)

In 1867 droeg de 15e shogun, Tokugawa Keiki, de macht over aan de keizer. Daarmee kwam een einde aan de macht van de samoerai. Zes eeuwen lang was het samoerai kaste systeem de basis van het feodale stelsel. Het is bekend dat in vredetijd het voor de samoerai moeilijk was. Hun rol nam af

en daarom rebelleerden zij nog wel eens tegen het shogunaat. Vele Samoerai raakten hun meester kwijt. Zij gingen op rooftocht en werden dolende ridders, de Ronin. In 1868 luidde keizer Meiji de doodsklok voor het bushido. Het feodalisme werd formeel afgeschaft. Het dragen van een zwaard werd verboden. De traditionele haardracht, een kaalgeschoren hoofd met het haar vanuit de nek bijeen gebonden in een knot boven op het hoofd was niet meer toegestaan.

Men denkt dat er tussen 1603 en 1867 een half miljoen samoerai geweest moeten zijn. Zij waren zeer brute krijgers. Toch worden zij nog steeds geïdealiseerd. De technieken, handelingen, basisprincipes, energie en tactiek blijven onveranderd. Zij zijn de pure wortels van de boom die uitgroeide naar de vechtkunsten zoals wij die nu kennen. Het is soms moeilijk te begrijpen dat de "wet van het zwaard", dat toch eigenlijk een moordwapen is, zo verbonden kan worden met opvattingen van wijsheid en met het begrip "de Weg" (Do)

In de volgende drie delen zal ik wat uitgebreider ingaan op de wapens, de verhalen, legendes en de invloed van de samoerai op het hedendaagse Japan en haar vechtkunsten.

> André Brockbernd

Bronvermelding:

Das Lexicon de Kampf Kunst – Werner Blind – 1999
Erfenis van de Goden – Willem Bekink – 2003
Fascinerende Oosterse Krijgkunsten – Michel Random – 1979
Secrets of the Samurai – Oscar Ratti – 1973
The way of the Samurai – Richard Story – 1987

Foto's uit en illustraties uit:

Fascinerende Oosterse Krijgkunsten – Michel Random – 1979